

פאזלים

דגשי הסברה לפעולה החינוכית לחגי ומועדי ישראל בצה"ל

פארים

רקע כללי ותולדות החג

מקור שם החג: שם החג "פורים" הוא על שם הפור (ההגרה) שערך המן לשם קביעת תאריך השמדת העם היהודי בממלכת אחשורוש.²

דרכים עיקריות לציון החג: תענית אסתר, קריאת מגילה, סעודות חגיגיות, משלוחי מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, תחפושות, מסיבות תחפושות ותהלכות (פירוט להלן).

בצה"ל: בהתאם לפקודת מטכ"ל (34.0301 - בתי כנסת ותפילות בצה"ל) בכל יחידה חובה לקיים קריאת מגילה בערב ובבוקר ועל המפקדים לדאוג לכך שכל חייל יוכל לשמוע קריאת מגילה. נהוג לקיים אירועים יחידתיים לפני החג הכוללים מסיבת תחפושות וכן פעילויות חינוכיות בהובלת המפקדים הקשורות לערכים העולים מן החג.

חל בתאריך י"ד באדר, קודמת לו תענית אסתר (י"ג באדר). בערים שהיו מוקפות חומה בימיו של יהושע בן נון חוגגים את פורים בט"ו באדר והוא נקרא "שושן פורים".¹

זמן ארועי המגילה: סיפור המגילה מתרחש בפרס, היא איראן של ימינו, בימיו של אחשורוש, אותו יש המזהים עם המלך חשירשה (בפרסית; בכתובות בארמית: חשירש, וביוונית כסרכסס), אשר מלך בשנים 485-465 לפנה"ס.

רקע היסטורי למגילה: על הרצף ההיסטורי של קורות עם ישראל, הימים הם בתקופה שבין חורבן בית המקדש הראשון לבין הקמת בית המקדש השני. לאחר חורבן הבית וגלות ישראל, ניתנה "הצהרת כורש" שאפשרה ליהודים לשוב לארץ ישראל. למרות ההיתר לעלות, רוב היהודים בחרו שלא לעלות לארץ ישראל, ונשארו בארצות אליהן גלו. רק כארבעים אלף איש עלו בהנהגת זרובבל, עזרא ונחמיה, ולפי המצוין בתנ"ך רובם מדלת העם ואינם בני השכבות הגבוהות בהיבטים סוציו-אקונומיים. בנקודה זו נפתחת המגילה.

משך זמן ארועי המגילה: המגילה נפתחת בתיאור משתה שנערך לכבוד חגיגות שלוש שנים למלכותו של אחשורוש, ואירועיה מסתיימים בחודש אדר בשנת שנים עשרה למלכותו.

1 כשפורים חל ביום ראשון מוקדמת תענית אסתר ליום חמישי שקודם לו.
2 מעניין לציון שבספר חשמונאים ב' נזכר המועד כ"יום מרדכי".

מנהגי החג, מצוותיו וסמליו

בערב ובמהלך היום. כזכר לאחדות והשמחה לא חוגגים לבד: **משלוח המנות** לחברים מביע את האחוה והלכידות בעם, ובאופן דומה חלוקת הכסף לעניים, **"מתנות לאביונים"**, מהווה ביטוי לערבות ההדדית והדאגה למצוקת הזולת.

למה מתחפשים? מנהגים שונים מייצגים את המהפך שחל במעמד היהודים בממלכת אחשורוש ("ונהפוך הוא, אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"), כשמרדכי עלה לגדולה והיהודים ניצלו מגזירת ההשמדה ("והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב"). מנהג שנודע מראשית האלף השניה לספירה הוא עטיית מסיכות ולבשת בגדי תחפושת כביטוי ל"נהפוך הוא" הפתאומי שאירע בימים אלו מימים של חורבן, אבל וצער לימים של שמחה ויום טוב. במאה ה-16 אנו מוצאים הצגות פורים ('פורים שפיל') בקהילות יהודיות שונות ברחבי אירופה.

תהלוכת תחפושות "עדלידע" - בראשית ימי הציונות התפתח מנהג תהלוכות תחפושות, שנקראו "עדלידע" (על בסיס דברי חז"ל שאדם ישתה בפורים "עד דלא ידע" - כלומר, עד-שלא-ידע להבחין, "בין ארור המן לברוך מרדכי"). בשנת 1890 נחגג פורים בראשון-לציון בריקודים, שירה וקריאת מגילה, ובשנת 1912 נערכה תהלוכת מסיכות בתל אביב. עשרים שנה מאוחר יותר, בשנת 1932, הוביל ראש העיר של תל אביב, מאיר דיזינגוף, תהלוכת 'עדלידע'. גם בשנים הבאות נמשכו התהלוכות בתל אביב, עד שבשנת 1936 בוטלה בשל פרעות תרצ"ו. כעבור כמעט עשרים שנה נוספות המסורת התחדשה, ובשנת 1955 חודשו תהלוכות ה'עדלידע' בתל אביב. במשך השנים התרחב נוהג התהלוכות גם לערים נוספות, ובחלקן הוא מתקיים גם בימינו. כמו כן, במוסדות החינוך ברחבי הארץ, התלמידים באים מחופשים בימים שקודמים לפורים.

בצה"ל נהוגות מסיבות תחפושות, בהן משולבות פעילויות חינוכיות בהובלת המפקדים. יש יחידות בהן נערכות תחרות תחפושות, וערך מוסף ניתן לתחפושות קבוצתיות²

תענית אסתר¹: על פי המסורת, נהוג יום לפני פורים לקיים צום הנקרא "תענית אסתר". יש הרואים בו זכר לתענית של היהודים בשושן הבירה קודם לכניסת אסתר לאחשורוש. אחרים מסבירים שביום בו נלחמו להצלתם היהודים צמו למען הצלתם במלחמה נגד אלו שרצו בהשמדתם.

המלחמה בהמן ומשמעותה לדורות: במגילה מכונה המן בשם "האגגי". פירוש שמצוי במדרש קושר כינוי זה עם אגג מלך העם העמלקי, שנלחם נגד ישראל דורות קודם לכן. לפי פירוש זה, המלחמה של העם העמלקי בעם ישראל נמשכה במשך דורות, ומלחמת המן, בן העם העמלקי, ביהודים היא אחד הפרקים בה. המן הפך לדמות המסמלת את המבקשים להשמיד את עם ישראל, ומנהגים שונים הביעו את התקווה להכרעת המן ומה שהוא מייצג: בשבת שלפני פורים קוראים בבתי הכנסת את **פרשת 'זכור'** בה מסופר על מלחמת עמלק בישראל בזמן יציאת מצרים, ולאחריה קוראים את 'הפטרה' בה מסופר על מלחמת שאול מלך ישראל באגג; בשעת קריאת המגילה נהוג **להרעיש בעת הזכרת שם 'המן'** לאות מחאה ומחיה, גם אכילת אוזני המן קשורה לכך.

השמחה וגבולותיה: השמחה על הצלת העם והכרעת אויביו מתבטאת במיעוט בעבודת היום יום ובסעודות החג. כחלק מהשמחה, רבים נוהגים **לשתות יין** ומשקאות משכרים בסעודות החג. בתלמוד הבבלי נאמר שיש לשתות "עד דלא ידע (=עד שלא יוכל להבחין) בין ארור המן לברוך מרדכי". לאורך הדורות הודגש **שמנהג זה מותנה בכך שלא מביא לידי הוללות ופורקן**. עוצמת השמחה כה רבה עד שהיא משליכה על חודש אדר כולו, ומוכר מאמר חז"ל: **"משנכנס אדר - מרבין בשמחה"**.

4 הממנים: במורשת ובתרבות היהודיים מציינים את פורים בארבע דרכים: **מקרא המגילה, משתה ושמחה, משלוח מנות לחברים וחלוקת מתנות לעניים. קריאת המגילה** מתקיימת בערב פורים ובבוקר, והשאיפה היא לקרוא בציבור גדול, בדומה להתקהלות היהודים בממלכת אחשורוש. סעודה חגיגית (**משתה**) נערכת

1 במסמך זה ניתנת התייחסות לעיקרי המנהגים, המצוות, והסמלים של החג. בעם היהודי ובחברה הישראלית ניתן למצוא דרכים נוספות לציון החג.
2 חשוב לזכור שעל התחפושות להיות ראויות ועומדות בפקודת 'השירות המשותף'.

מסרים מרכזיים בפעולה החינוכית

ערכי הרעות והשליחות בפורים

ככל שהמשרת חש הזדהות עם חבריו ליחידה, עם העם ועם המדינה, כך הוא מתמלא בתחושת שליחות ונאמנות למדינה

כשהמן ביקש להסית את אחשורוש נגד היהודים הוא אמר לו: "ישנו עם אחד, מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך... ואת דתי המלך אינם עושים" (ג, ח). ניתן להבין שבנוסף לכך שהעם מפוזר פיזית, גם רגשי האחוה והרעות חלשים. מול עם מפורד כל כך, אחשורוש לא היסס לאשר את גזירת השמדת העם היהודי.

מרדכי שמע על הגזירה ובקש מאסתר המלכה לגלות **אחריות** ולפעול למען הצלת העם. למרדכי טענה משמעותית: "ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות" (ד, יד), כלומר, בכל מקום בו אדם נמצא הוא צריך לחוש **שליחות** ולשאול את עצמו איך הוא ממנף את כוחו לטובה.

אסתר נענתה, והעמידה תנאי לפעילותה: "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלושת ימים" (ד, טז).¹ היא ביקשה **אחדות והזדהות**. היא תלך למלך אחשורוש אם העם יתאחד, יצום ויתפלל למענה. הבעת ה**שותפות** וה**רעות** העצימה את אסתר, אשר חשה הזדהות עם בני עמה, ופעלה כשליחה של עם ישראל כולו "מתוך אחווה ומסירות" (ערך הרעות) ו"באומץ לב נוכח כל הסכנות והמכשולים" (מתוך ערך "דבקות במשימה וחתירה לניצחון" ברוח צה"ל).

שיתוף הפעולה בין מרדכי ואסתר הצליח, ואחשורוש נתן אישור ליהודים לפעול פעולת מנע בה יקדימו לפגוע במבקשי רעתם.² לעומת הפירוד עליו הצביע המן בתחילת הסיפור, בשלב זה מתגלה העם כמאוחד: "נקהלו היהודים בעריהם בכל מדינות המלך אחשורוש לשלוח יד במבקשי רעתם, ואיש לא עמד לפניהם כי נפל פחדם על כל העמים" (ט, ב). ה**אחדות** שהתחילה בין יהודי שושן התרחבה לכלל העם היהודי, וגזירת המן בטלה בפועל. כזכר וביטוי לאחדות והערבות מצויין החג במשלוח המנות לחברים ובחלוקת צדקה לעניים ("מתנות לאביונים").

בפעולה החינוכית בצה"ל, יש להדגיש כי ככל שהמשרת חש הזדהות עם חבריו ליחידה, העם והמדינה, כך הוא מתמלא בתחושת שליחות ונאמנות למדינה, והוא נכון לפעול "מתוך אחווה ומסירות לחבריו לשירות" (ערך הרעות).

1 אסתר פרק ד, יג-יז:

(יג) וַיֹּאמֶר מָרְדֳּכָי, לְהָשִׁיב אֶל-אֶסְתֵּר: אֶל-תְּדַפִּי בִנְפִשְׁךָ, לְהִפְלֹט בֵּית-הַמֶּלֶךְ מִכָּל-הַיְּהוּדִים. (יד) כִּי אִם-הִחַרְשׁ תִּחְרְשִׁי, בְּעַת הַזֹּאת--רָחוּ וְהִצֵּלָה יַעֲמֹד לַיְּהוּדִים מִמָּקוֹם אֲחֵר, וְאַתָּה וּבֵית-אַבְדֹּךָ וְאִי יוֹדֵעַ-אִם--לְעַת כְּזֹאת, הִנָּעַתְּ לַמְּלָכֹת. (טו) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר, לְהָשִׁיב אֶל-מָרְדֳּכָי. (טז) לָךְ כְּנוֹס אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשָׁן, וְצוּמוּ עָלַי וְעַל-תַּאֲכָלִי וְעַל-תִּשְׁתִּי שְׁלוֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה יוֹם--גַּם-אֲנִי וְנַעֲרָתִי, אֲצוּם כֵּן; וְכֵן אֲבֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר לֹא-כֹדֶת, וְכֹאֲשֶׁר אֲבִדְתִּי, אֲבִדְתִּי. (יז) וַיַּעֲבֹר, מָרְדֳּכָי, וַיַּעַשׂ, כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוְתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר.

2 אסתר פרק ח, יא: אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-עִיר-וָעִיר, לְהִקָּהָל וְלַעֲמֹד עַל-נַפְשָׁם--לְהִשְׁמִיד וְלְהָרָג וְלִאֲבֹד אֶת-כָּל-חַיִּיל עִם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֲתָם, טָף וְנָשִׁים; וְשָׁלָלָם, לְבָז.

מסרים מרכזיים בפעולה החינוכית לפורים

המשך >>

ערך כבוד האדם בפורים ומגילת אסתר

בתחילת המגילה מסופר שהמלך אחשורוש עורך משתה בהשתתפות שריו ועבדיו. במהלך המסיבה הוא דרש מושתי להגיע אליו, על מנת שכל השרים יראו את יופיה. לפי מסורת המופיעה במדרש, דרישתו היתה שתגיע לא לבושה, כשרק כתר מלכות לראשה. מקרה זה, בו אחשורוש, אשר נתן אישור ותוקף לגזירת המן להשמיד את העם היהודי, התייחס באופן פוגעני ובלתי ראוי המראה את האשה כחפץ מיני, הוא אחד הביטויים במגילה לחוסר מוסריותו. ושתי לא נענתה לקריאתו של המלך, ולא הגיעה לפניו.

צה"ל רואה בהתייחסות פוגענית, בכל צורה שהיא, כמעשה חמור שאינו עומד בנורמות הנדרשות מן המשרתים בו

בפעולה החינוכית בצה"ל, יש להדגיש כי צה"ל רואה בהתייחסות פוגענית, בכל צורה שהיא, כמעשה חמור שאינו עומד בנורמות הנדרשות מן המשרתים בו והדבר אסור על-פי פ.מ. ועל-פי החוק.

ערך טוהר הנשק בפורים ומגילת אסתר

לפי המתואר במגילה, כדי לפגוע ביהודי ממלכת אחשורוש, המן פרסם צו לפיו בתאריך י"ג באדר מותר להרוג את היהודים. מרדכי ואסתר ביקשו את ביטול הצו, וכשהתברר שהחוק המלכותי לא מאפשר מהלך משפטי שכזה, הם הפיצו צו נוסף בשם אחשורוש בו **הותר ליהודים להלחם באויביהם ולקחת את רכושם כשלל ביזה**: "אשר נתן המלך ליהודים אשר בכל עיר ועיר להקהל ולעמוד על נפשם, להשמיד ולהרוג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אותם, טף ונשים, ושללם לבוז" (ח, יא). למרות שלא היו חיילים מאומנים, היהודים בחרו **שלא לברוח מאויביהם, ויצאו לקרב ההגנה על משפחותיהם ועל עמם**. מתוך אמונה בצדקת דרכם, הם לחמו והכריעו את האויב שביקש לפגוע בהם.

למרות שלא היו חיילים מאומנים, היהודים בחרו שלא לברוח מאויביהם, ויצאו לקרב ההגנה על משפחותיהם ועל עמם... במגילה מודגש שהם פגעו רק במי שבקש לפגוע ביהודים ולא לקחו ביזה

במגילה מודגש שהפגיעה בפועל היתה רק במי שבקש לפגוע ביהודים ובפועל **לא נלקחה ביזה**: "ביום אשר שָׁפְרוּ אויבי היהודים לשלוט בהם, ונהפוך הוא - אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. נקהלו היהודים בעריהם בכל מדינות המלך אחשורוש לשלוח יד במבקשי רעתם... ובביזה לא שלחו את ידם" (ט, א-י); "ויהרגו בשושן שלוש מאות איש, ובביזה לא שלחו את ידם. ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמוד על נפשם, ונוח מאויביהם והרוג בשונאיהם חמישה ושבעים אלף, ובביזה לא שלחו את ידם" (ט, טו-טז).

מסרים מרכזיים בפעולה החינוכית לפורים

המשך >>

העמקה: ערך הדוגמה האישית ומנהג ההתחפשות בפורים

במגילת אסתר חוזר המוטיב לפיו המציאות הנגלית לעין לא משקפת את המצב האמיתי: אחשוורוש הוא המלך, אבל פעם אחרי פעם הוא מבטל את דעתו לעומת דעת עוזריו, והמן נראה כמו שר חשוב ששולט בעניינים גם כשמעמדו יורד ומעמד מרדכי עולה. באופן דומה, עם ישראל שנראה "מפוזר ומפורד בין העמים" מתגלה כעם שיועד להתאחד ולהגן על עצמו. השוני בין הנגלה לעין לבין האמת מבוטא במנהג התחפשות.

הפער בין ההזדהות החיצונית לבין החוויה הפנימית מזמין דיון הנוגע בשאלת היחס בין האדם כאזרח ובין היותו משרת בצה"ל. כשהחייל עובר מלבוש אזרחי לצבאי, הוא לא משאיר את חייו האזרחיים מאחור. הוא ממשיך להיות חשוף להווייה הציבורית והתרבותית בחברה הישראלית, וחשוב מכך: הוא ממשיך להיות פעיל ברשתות החברתיות. הבנה זו נכונה גם בכיוון ההפוך; כשהחייל פושט את מדיו ולובש בגדים אזרחיים, הוא אינו נפרד מזוהותו כחייל; התנהגותו והתבטאויותיו מייצגות לא רק את עצמו, אלא את הארגון הגדול אליו הוא משתייך, והוא קרוא "להוות דוגמה ראויה" (ערך דוגמה אישית ברוח צה"ל).

בפעולה החינוכית בצה"ל יש להדגיש שבכל משך שירותם הצבאי החיילים הם נציגים, ולכל התבטאות שלהם עלולה להיות השפעה על מעמדו של הצבא. פגיעה במעמד זה פוגע בחוסנו של צה"ל ובאמון הציבור בצה"ל ועל כן עליהם להתבטא ולהיראות בצורה ראויה.

**כשהחייל עובר מלבוש אזרחי
לצבאי הוא ממשיך להיות חשוף
להווייה הציבורית והתרבותית
בחברה הישראלית... כשהחייל
פושט את מדיו הוא אינו נפרד
מזהותו כחייל... בכל משך
שירותם הצבאי החיילים הם
נציגים**

נספח: נקודות מידע חשובות

המפקד/ת, כחלק מהיערכות להעברת פעולה חינוכית בנושא חגי ישראל מוצגות לך להלן סוגיות הסברתיות העשויות לעלות על ידי המשתתפים ותשובות הצבא במענה ההסברתי אליהן.

? איך צריך להתייחס להצלה בפורים? האם היה זה נס או הצלחה פוליטית? האם המאמץ האנושי יכול להצליח ללא עזרה מגורם עליון? האם שאלות אלה ראויות להתייחסות בשיח פיקודי-ערכי בפעולה חינוכית לחג?

! שאלת מעורבות אלוקית במעשי האנשים מתעוררת באופן ייחודי בפורים, משום שלאורך מגילת אסתר כולה לא נזכר שמו של אלוקים, וההצלה כולה מתוארת כתוצאה של מאמצי אסתר, מרדכי ושאר היהודים. סביר שלחיילים יש תשובות אישיות שונות לשאלת מעורבותו של גורם עליון בהצלחת המאמץ האנושי.

בפעילות החינוכית בצבא אין להשפיע על תפיסות אלה של החיילים, ומוקד העיסוק צריך להיות בכך שהפעילות הצבאית בימינו למען ההגנה על העם והמדינה דומה למאמצי ההצלה שנעשו על ידי היהודים בזמן אסתר ומרדכי כפי שמתוארים במגילת אסתר.

? **האם עיסוק חינוכי-ערכי בתיאור המגילה לפיו הותר ליהודים להרוג את אויביהם ולבזוז את רכושם לא יתפרש כעידוד להתנהגות פסולה שכזו?**

! ההיפך הוא הנכון. המגילה מלמדת שעל אף שלפי הנורמות הנהוגות בממלכת אחשורוש התנהגות שכזו היתה מקובלת, היהודים נהגו באופן מוסרי כאשר הגבילו את הפגיעה בנפש רק למי שקמו עליהם להורגם, ולא בזזו את רכושם: **"וַיִּבְּזוּ לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם"** (מתוך מגילת אסתר, ט, ט"ז). זו ההתנהגות שהתנ"ך מציב כהתנהגות ראויה, וזו ההתנהגות המצופה מהמשרתים בצבא ההגנה לישראל, כלשון ערך "טוהר הנשק" ברוח צה"ל: **"החייל לא ישתמש בנשקו ובכוחו כדי לפגוע בבני אדם שאינם לוחמים ובשבויים, ויעשה כל שביכולתו למנוע פגיעה בחייהם, בגופם בכבודם וברכושם"**.

? **האם בהתייחסות לתיאורי פגיעת אחשורוש בושתי ובשאר הנשים שנוצלו בארמונו במסגרת העיסוק בכבוד האדם במגילת אסתר לא עלולה להתפרש כמתן לגיטימציה להתנהגות פוגענית כזו?**

! במגילה אחשורוש אינו מוצג כדמות אידאלית, והתנהלותו מהווה דוגמה להתנהגות פסולה ולא מוסרית. בהתאם, תיאור היחס שלו לנשים הינו חלק נוסף בהתנהלותו הלא מוסרית, אשר נועד ללמד שככה אין להתנהג לנשים. תיאור התנהגותו הפסולה של אחשורוש בפעולה החינוכית בצה"ל נועד להוות פתיח לשיח פיקודי-ערכי ההולם את ערכי צה"ל.

? **האם קיים יחס בין העיסוק במאבק מרדכי והמן כמסמל את מלחמת ישראל ועמלק לבין אופן הבנת הסכסוך הישראלי-פלשתיני?**

! בהתאם לכללי האתיקה של ההסברה בפעולה החינוכית, יש להימנע משיח פוליטי בפעולה החינוכית. בשל כך יש להימנע מקישור כלשהו של העימות בהווה עם שנאת ישראל של המן. בהקשר זה, המסר בו יש להתמקד הוא שכל חייל וחיילת, מפקד ומפקדת חייבים לממש את כוחם ומעמדם "תוך גילוי מתמיד של מעורבות, יוזמה ושקידה" (ערך האחריות) למען הגברת הבטחון, "חרף כל סכנה וקושי, עד כדי חירוף הנפש" (ערך הרעות), נוכח כל הסכנות והמכשולים שבפניו" (ערך הדבקות במשימה וחתירה לניצחון).

נספח: קיצור אכ"א המלכה

המלך אחשוורוש ערך משתה, וכשדרש מאשתו ושתי להציג את יופיה לשרי הממלכה, היא סרבה והוצאה להורג. בעצת יועציו הובאו לארמונו נשים רבות מכל רחבי האימפריה על מנת שיבחר מהן את המלכה הבאה. מבין הנשים המוצעות לו, בחר המלך למלכה את אסתר, בת דודו של מרדכי היהודי, אשר הסתירה את מוצאה היהודי. למרדכי נודע ששניים ממשרתי המלך, בגתן ותרש, קושרים קשר להתנקשות במלך. הוא מסר את המידע לאסתר, שכבר מונתה למלכה, והיא מסרה את המידע לאחשוורוש בשם מרדכי. בירור שבוצע העלה שהמידע אמיתי, והמלך ניצל מניסיון ההפיכה. לאחר מכן, אחשוורוש קידם את אחד משריו, המן בן המדתא, והורה שיש להשתחוות לו. למרות הצו המלכותי, מרדכי סירב להשתחוות להמן. כנקמה במרדכי, המן שכנע את אחשוורוש להרוג את כל היהודים שבממלכתו בטענה כי הללו מפוזרים, לא מאוחדים ואינם נאמנים למלך: "וַיֵּשְׁנוּ עִם אֶחָד מִפָּאָר וּמִפָּרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינוֹת מְלָכוֹתָּךְ וְדָתֵיהֶם שְׁנוֹת מִכָּל עָם וְאֶת דָּתִי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים" (ג, ח). כדי להחליט מתי להוציא לפועל את גזירת ההשמדה, המן הטיל גורלות (פורים). התאריך שנקבע הוא י"ג באדר. כשמרדכי שמע על הגזירה, הוא דרש מאסתר לפנות למלך ולהתחנן להפך את גזירת ההשמדה, גם אם הדבר כרוך סיכון חייה. כדי לשכנע אותה הוא טען שאת הסמכות והמעמד שיש לה כמלכה, עליה להקדיש לטובת העם שלה: "וְקִי יוֹדֵעַ אִם לָעֵת קָזָאתָ הַנֶּעֱמָה לְמַלְכוּתָּךְ" (ד, יד). אסתר הסכימה אך ביקשה שיהודי שושן יתכנסו, יתאחדו ויצומו למען הצלחתה במשימה. במשתה שערכה לאחשוורוש והמן חשפה את השתייכותה לעם ישראל, וביקשה הצלה לבני עמה. מייד אחרי שאסתר האשימה את המן בכך שהוא רודף אותה ואת העם שלה, חרבונוה, אחד ממשרתי המלך, הפנה את תשומת הלב של אחשוורוש לכך שהמן גם ביקש לתלות את מרדכי, אשר הציל בעבר את המלך מקשר המרד. בתגובה, אחשוורוש הורה לתלות את המן ולמנות את מרדכי במקומו. לפי המסופר במגילה, חוקי פרס לא איפשרו לבטל תקנה שנחתמה בטבעת המלך, ולכן הוצא צו המאפשר ליהודים להתגונן ולעמוד על נפשם בתאריך י"ג באדר, בו היו היהודים אמורים להיות מושמדים, הם התאחדו ולחמו נגד הקמים להורגם. למחרת, בִּי"ד באדר, הם חגגו את נצחונם והצלתם. בשושן הבירה המשיכו להילחם באויביהם, וחגגו בט"ו באדר. בהתאם - נקבעו תאריכים אלה לימי שמחה והודאה לדורות.

